

Попович К.М.

аспірант,

Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури

МИСТЕЦТВО ЛІТОГРАФІЇ КИЇВСЬКОЇ ШКОЛИ ГРАФІКИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ. – ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Літографія київських художників, яка вирізняється високою майстерністю та графічною культурою – це цікаве самобутнє явище національного графічного мистецтва. Цей вид друкованої графіки широко використовувався українськими художниками-графіками різних поколінь в другій половині ХХ ст. завдяки великому спектру виражальних засобів, художньо-пластичних та технологічних прийомів. Сьогодні залишилось чимало невисвітлених проблем стосовно творчості київських художників-графіків, які працювали в техніці літографії, що потребують ґрунтовного аналізу, систематизації та всебічного вивчення.

В даний час існують лише розрізнені відомості про художні, композиційні, технологічні аспекти літографій, що часто мають локальний характер і не відображають сутності цього виду графічного мистецтва як цілісного явища.

Значного розвитку мистецтва літографії було досягнуто київською школою, витоки якої виходять з друкарні Києво-Печерської лаври, а згодом сформувалась на базі Київського державного художнього інституту. Вагомий внесок в скарбницю української графіки був зроблений творчим осередком київських художників-графіків експериментальних естампних майстерень Спілки художників України, які плідно працювали в 1960–1990 роках. На початку ХХІ ст. літографське обладнання було перевезено до Видавничо-поліграфічного інституту НТУУ «КПІ».

В другій пол. ХХ ст. частина вихованців графічного факультету КДХІ для виконання дипломної роботи, яка є підсумком навчання в мистецькому закладі, для станкової графіки та для оформлення книг обирають літографію. Естампи молодих художників експонувались на конкурсах книги та різноманітних тематичних міських та колишніх республіканських і всесоюзних виставках, організованих Спілкою художників.

Київські художники-графіки Б. Гінзбург, В. Калуга Б. Шац, В. Новиковський, М. Туровський, М. Попов, З. Толкачов, Н. Лопухова та інші у 1950–1960 роках працювали в техніці літографії над темами соціалістичного будівництва, прославляли людину-трудівника, використовуючи метод «соцреалізму», з особливим піднесенням висвітлювали сторінки минулого та історії свого народу відповідно до вимог часу. Особливо велику увагу приділяли темі другої світової війни, яка була болючою та животрепетною для сучасників. Композиції здебільшого були традиційні за побудовою, публіцистичні та мали конкретні життєво-достовірні риси, але вирізнялися виразною художньою образністю, епічністю, новаторськими підходами до втілення творчого задуму. Дослідник В. Афанасьєв відзначає: «Безмежне розмаїття життя відтворюється в конкретних його проявах, зображується не

безпристрасно-реєстраційно, а у всьому багатстві і своєрідності характерів людей, в різноманітності форм, кольорів, фактури предметного світу, в емоційно-психологічному чи філософсько-споглядальному аспектах» [1, с. 11]. В книжковій графіці особливої уваги заслуговують естампи В. Ульянової, М. Компанця, В. Авраменка, які характеризуються вдало підібраними образно-пластичними прийомами та цікавими індивідуальними творчими манерами.

В період 1970–1980 років в Києві літографію успішно практикували М. Попов, І. Мовчан, Ю. Шейніс, Н. Божко та інші. В 1970-х роках після завершення навчання в художньому інституті виходять на мистецьку арену та продовжують працювати в техніці плоского друку художники Г. Казаков, Ю. Рубашов, Г. Галинська, В. Нікітін, Ю. Ларіонов. Також серед київських митців слід відзначити О. Овчиннікову, А. Навроцького, Г. Варкача, А. Крвавича, які створили ряд літографій, для яких характерні експерименти та пошуки нових прийомів і шляхів висловлювання своїх думок. Естампи демонструвались на різних тематичних художніх виставках в означений період. Мистецтвознавець О. Авраменко зауважує: «Першочергової цінності набувало відродження не конкретних образних схем, форм, технічних засобів, а суттєвих концепцій, принципів, взаємозв'язків людини та Всесвіту» [2, с. 543]. В книжковій графіці художники працювали над ілюструванням та оформленням української й російської літератури та зарубіжної класики, яка давала художнику більше можливостей для самовияву, до проявлення своєї індивідуальності та самобутності. Їх твори відзначаються виразністю графічної мови, внутрішньою змістовністю та оригінальністю у трактуванні сюжетів.

В кінці 80-х та 90-х роках ХХ ст. в мистецькому середовищі відбувається переосмислення суспільних процесів і явищ, зміна світоглядних позицій, пошуки нових шляхів самореалізації та самоствердження, художник стає вільним у виборі тем та вираженні власних поглядів й ідей. Естампи стають складнішими за композиційною будовою, зокрема переважають просторові різночасові та колажно-монтажні композиції, знайшли своє вираження раціонально-конструктивні й асоціативно-метафоричні тенденції. Серед художників, які працювали в літографії в означений час, можна назвати В. Іванова-Ахметова, Л. Мітченко, В. Радька, О. Стратійчук, Ю. Пшеничного, В. Бистрякову.

На початку ХХІ ст. інтерес до літографської техніки послаблюється. Майстрами графіки сучасності літографія використовується рідко, що пов'язано з технологічними складнощами друку в умовах сьогодення. Студенти вищих художніх закладів частіше звертаються до новітніх технік та технологій, експериментують. Поодинокі літографії київських художників можна зустріти на всеукраїнських художніх виставках, триєнале графіки, різноманітних мистецьких конкурсах.

Літографська техніка відійшла на «задній план» – по масштабності і популярності. Побутує думка серед художників, що літографська техніка є консервативною і «архаїчною» на тлі сучасних мистецьких процесів. Проте, літографія існує та останнім часом активно відроджується в мистецьких середовищах графіків України. Завдяки програмам міжнародного

співробітництва деякі художники звертаються до техніки літографії, створюючи їх за межами України. Досвід закордонних інституцій дозволив О. Стратійчук створити низку літографських серій, які демонструвалися на українських виставках в 2010–2015 рр., та склав теоретичну основу досліджень про традиційні й новітні техніки літографського друку [3].

Особливої уваги заслуговує організація в 2010-х р. літографської «Майстерні №30» випускниками видавничо-поліграфічного інституту НТУУ «КПІ», які придбали обладнання і залучають до неї молодих художників, аматорів, дають майстер-класи з друкованих технік. Тому є надія, що літографська техніка, дітище геніального винахідника А. Зенефельдера, знайде своїх авторів та шанувальників і вийде на новий шабель свого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Афанасьєф В. А. Українське радянське мистецтво 1960–1980-х років. Нариси з історії українського мистецтва / В. А. Афанасьєф – К. : Мистецтво, 1984. – 224 с. : іл.
2. Історія українського мистецтва : в 5 т. Т. 5: Мистецтво ХХ ст. / під ред. Г. Скрипник – К. : НАН України. ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, 2007. – 1048 с.
3. Стратійчук О. І. Основні техніки літографії. // Українська академія мистецтва. Дослід. та науково-метод. праці. – Київ, 2012. Вип. 20. – С. 60-68.

Рош Д.М.

студент,

Науковий керівник: Шпаковська В.Т.

кандидат архітектури, доцент,

Київський національний університет будівництва і архітектури

КОНЦЕПЦІЯ ЗВОРОТНОЇ МІГРАЦІЇ У ПРОЦЕСІ ПОКРАЩЕННЯ МІКРОКЛІМАТУ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА

Розвиток містобудування на сучасному етапі – це складний процес, що передбачає комплексний підхід до вирішення як нагальних, так і довгострокових проблем міського середовища. Тому в процесі розробки тенденцій розвитку, крім власне містобудівного планування та архітектури, залучено велику кількість споріднених дисциплін, основними з яких є: екологія та її розділи, такі як урбекологія; соціологія міста, простору та архітектури; економічні чинники, що обумовлюють швидкість та масштаби втілення проектів. Метою роботи є дослідження концепції вирішення існуючих проблем міської екології та простору на території України шляхом стимулювання зворотної міграції населення з високоурбанізованих територій у сільську місцевість. Слід зауважити, що тема внутрішньої зворотної міграції активно розглядалася у ряді праць таких закордонних вчених, як Б.Дж.Л. Беррі, Л. Тейлор, К. Мітчелл, Р.Т. Насібулін, В.І. Звягинцев та М.А. Неуважаєва. Але серед вітчизняних дослідників ця тема досі не мала ґрунтовного аналізу. Хоча в